آینه

رسالت

دولت و عمل به سوگند ولایی

سیدمسعود شهیدی: تکرار خطای واحد و عبرت‌نگرفتن از سوءعاقبت گذشتگان چه علتی دارد؟ آیا شیطان درون نقش درجه اول را ایفا می‌کند یا شیطان برون و عوامل و ایادی و نفوذکنندگان در حلقه‌های مشاورین و معاونین؟ از کجا باید راه رخنه شیطان را مسدود کرد؟ از درون یا از برون و یا هر دو، همتراز و همزمان با هم؟ آیا مشاهده عاقبت سوء شش رئیس دولت قبلی که همه در اثر یک خطای واحد و مشترک بوده، کافی نیست که رئیس دولت بعدی، خود را از آن خطا مصون بدارد؟ خوشبختانه مردم برخلاف دولت‌ها این مقوله خودسری را شناخته‌اند و نسبت به آن حساسیت لازم را دارند و در هر دولتی و جناحی آن را مشاهده کنند از آن رویگردان می‌شوند. دولت یازدهم نیز مثل دولت‌های گذشته با بیعت با ولی‌فقیه کار خود را آغاز کرده و در مجلس به قرآن مجید قسم خورده که تابع قانون اساسی و قوانین مجلس و ولی‌فقیه باشد، اما متأسفانه موضوع اقتصاد مقاومتی، معضل بزرگ این دولت شده است... دولت در صحنه عمل هنوز حاضر به اجرای سیاست رسمی و قانونی نظام و ابلاغ‌شده به وسیله ولی‌فقیه نشده و هنوز حتی ستادی هم برای اجرای آن تشکیل نداده است. دولت در انتظار الطاف و مراحم استکبار جهانی نشسته تا با سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش فروش نفت خام، مشکلات اقتصادی کشور را حل کند. این در حالی است که اقتصاددانان طرفدار دولت نیز این سیاست را سیاستی شکست‌خورده، ناکارآمد، آسیب‌زا و بی‌نتیجه خوانده و حیرت خود را از اینکه دولت، اقتصاد مقاومتی و درون‌زا را عملیاتی نمی‌کند، ابراز داشته‌اند. در هفته دولت که رئیس‌جمهور محترم بارها وفاداری خود را به ولی‌فقیه و قانون اساسی و اقتصاد مقاومتی و مرام و منش شهیدان رجائی و باهنر اعلان نمود، باز هم مشاهده کردیم که مقام معظم رهبری در دیدار با هیأت دولت، انتقاد خود از گزارش‌های دولتمردان در مورد اقتصاد مقاومتی و نگرانی خود از تشکیل‌نشدن ستاد برنامه‌ریزی برای عملیاتی‌شدن آن را مطرح کردند. برخی از اقتصاددانان و برخی از حامیان سرشناس دولت اعلان کرده‌اند که در مقوله اقتصاد، دولت همه تخم‌مرغ‌های خود را در سبد مذاکرات هسته‌ای و سبد سرمایه‌گذاری غربی‌ها قرار داده و اقتصاد داخلی و درون‌زا را رها کرده است. آیا دولت یازدهم امروز همان خطای شش دولت گذشته را که منجر به سقوط آنها شده، تکرار می‌کند و خبرگزاری بی‌بی‌سی موضع حمایت از آن را اتخاذ کرده است؟ آیا وقت آن نرسیده که دولت‌ها برای پیروزی و سربلندی و رستگاری خود، قانون اساسی و سیاست‌های نظام را که به‌وسیله ولی‌فقیه ابلاغ و اعلان می‌شود، رعایت کنند؟ آیا وقت آن نرسیده که دولت‌ها باور کنند شکستن بیعت و شکستن قسم جلاله و زیرپاگذاشتن قانون اساسی و قوانین عادی، مصداق «من جرّب المجرّب، حلّت به النّدامه» است؟ آیا وقت آن نرسیده که دولت‌ها اطمینان حاصل کنند که ملت شهیدپرور، عزت خود را نخواهد فروخت و ولی‌فقیه را تنها نخواهد گذاشت و در مقابل دشمن تسلیم نخواهد شد؟

ابتکار

ارزیابی برجام با کدام مقیاس؟

محمدعلی وکیلی: اینکه برجام بایست در مجلس شورای اسلامی مطرح گردد قدم مهمی در احترام به دموکراسی و رأی مردم می‌باشد. تأکید رهبر انقلاب بر ضرورت ورود مجلس به برجام نشان از اهتمام معظم‌له به تقویت نهادهای دموکراتیک در کشور هست، اما باید دید که مقیاس مجلس محترم برای ارزیابی چیست؟ آیا مجلس شورای اسلامی بناست با مقیاس‌های آقای دکتر جلیلی به ارزیابی برجام بنشیند یا خواست اکثریت مبنای رفتار مجلس می‌باشد؟ اگر بناست با عینک جناب جلیلی به برجام نظر شود بی‌شک محکوم به مخالفت خواهد بود، چرا که بن‌بست گذشته محصول نوع نگاه حاکم بر تیم هسته‌ای قبل بود؛ به‌عبارتی نباید مقیاس‌های مجلس با مقیاس‌های مردم تفاوت معنادار داشته باشد. مردم با رأی خویش در ۲۴ خرداد نودودو در حقیقت از معیار و مقیاس‌های تیم جناب جلیلی عبور کردند. صحنه انتخابات ریاست‌جمهوری ۹۲ فرصت آزمون دیگری برای سنجش مردمی فراهم آورد و اکثریت مردم نیز نشان دادند که با نوع نگاه دکتر جلیلی مشکل دارند و آن را نپسندیدند. رأی منفی به دکتر جلیلی در آن ایام فقط به صلاحیت ایشان برای ریاست‌جمهوری نبود بلکه رأی منفی به دیگر مواضع نامبرده نیز بحساب می‌آمد. اکنون دعوت ایشان به مجلس خبرگان و مجلس شورای اسلامی و رودرروقراردادنشان با تیم هسته‌ای کنونی در حقیقت بی‌اعتنایی به رأی سلبی مردم در خرداد ۹۲ می‌باشد.

آقایان: محتشمی‌پور، مرحوم توسلی و موسوی‌خوئینی‌ها/ عکس: عباس کوثری/ شرق

مجمع روحانیون مبارز در آستانه ۳۰ سالگی قرار دارد

روحانیون بر مدار چپ

حامد طبیبی

«ماجرای یت و یون»، اصطلاحی است که اشاره به آخرین واژگان کلمات «روحانیت» و «روحانیون» دارد. اصطلاحی که قصد برخی از به‌کاربردن آن، انتقاد از اختلاف‌نظرهای طبیعی در یک نظام سیاسی و نوعی پیشگیری از هر نوع دوگانگی یا چندگانگی فکری و نظری در سپهر جمهوری اسلامی است. موضوعی که در اوایل دهه ۷۰، طرفدارانی داشت و همچنان با عباراتی از این دست، در مذمت انشعاب «مجمع روحانیون مبارز» از «جامعه روحانیت مبارز» داد سخن سر دادند. زمان زیادی لازم نبود که با وقوع «پدیده دوم خرداد ۷۶»، خط‌کشی‌ها و مرزبندی‌های جدی فکری و سیاسی میان بخش‌های مختلف جامعه خود را نشان دهد و فرصت «جدایی تشکیلاتی مجمع از جامعه»، با افزایش گزینه‌های انتخابی جامعه در میان تفکرات درون نظام، متجلی شود. چه اینکه حد فاصل سال‌های ۶۸ تا ۷۶، این نیروهای دانشگاهی و جوان‌تر جریان چپ اسلامی بودند که گونه‌ای از فرصت‌آفرینی و ظرفیت‌افزایی را برای کشور به ارمغان آوردند و به جای ندیدن «تغییرات زیرپوستی» جامعه متفاوت‌شده ایران، در پی یافتن الگو یا گفتمان نو برای پاسخ‌گویی به نیازهای جدید در «ظرف قانون اساسی» بودند. «تفاوت»هایی که در پژوهش‌های میدانی نظیر کتاب کمتر دیده‌شده «جامعه‌شناسی تحولات ارزشی» نوشته علی ربیعی، برون داد مؤلفه‌هایی چون «مقتضیات زمان»، «تغییر هرم سنی و تحصیلی جامعه در حال رشد ایران»، «درک درست یک جریان سیاسی از نیازهای جدید پس از پایان جنگ» ارزیابی شد. طرفه اینکه این اتفاق تازه، نه‌تنها امری ناپسند قلمداد نشد بلکه جامعه‌شناسان، نخبگان و بسیاری از عموم جامعه، آن را نوعی فعل و انفعال طبیعی در یک منظومه سیاسی پویا دانستند. دهه دوم انقلاب، دهه تثبیت و محمل بروز تفاوت دیدگاه‌ها در شیوه اداره کشور، حد و حدود فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و تاکتیک‌های سیاست خارجی بود و «وحدت در عین کثرت»، جایگزین مدل‌های پیشنهادی دهه ۶۰ برای متحد نشان‌دادن نیروهای کنشگر انقلاب شده بود. اما کم نبوده و نیستند محافل و افرادی که همچنان، با اصل این «تکثر» زاویه دارند و اگر غیرقابل پذیرش‌بودن آن در جامعه امروز ایران نبود، عقاید خود را به‌طور روشن‌تری بیان می‌کردند. مشکل گروهی از آنها ابتدا، مجمع روحانیون مبارز و «سمپات»های فکری و تشکیلاتی آن بود و نوع عملکرد ۱۷ تشکیلات از «گروه‌های ۱۸ گانه جبهه دوم خرداد» که از «پدر معنوی» خود یعنی «مجمع روحانیون مبارز» الهام گرفتند.

چهره‌های مؤثر در انقلاب

اعضای مجمع روحانیون مبارز، پیش از انقلاب و در دوران مبارزه، در کنار بنیان‌گذار فقید جمهوری اسلامی با همان «کسوت» روحانی به فعالیت پرداختند. برخی نیز پس از اعلام موجودیت جامعه روحانیت مبارز تهران در سال ۵۶ که قاعده آن، «انسجام مبارزان روحانی» و نه «ایجاد تشکیلات حزبی» عنوان شده بود، در کنار نیروهایی که پس از انقلاب، جریان «راست» نامیده می‌شدند قرار داشتند. گرچه همان زمان هم اختلاف‌نظرهایی وجود داشت که مرحوم آیت‌الله مهدوی‌کنی که سال‌ها پس از انقلاب، دبیرکلی جامعه روحانیت مبارز را بر عهده داشت، در خاطرات خود به آن اشاره می‌کند: «بعضی‌ها در بیاناتشان- نمی‌خواهم از بعضی اعضای جامعه روحانیت اسم بیاورم - اگر لازم به معرفی باشد می‌گویم- حرف‌هایی می‌زدند که برای منافقین مطلوب بود. حتی آیات قرآن را طوری تفسیر می‌کردند که خلاف واقع بود. آقای مطهری از این‌ها خیلی ناراحت بود و می‌گفت این سبک تفسیر، تفسیر کمونیستی است. به‌عنوان مثال در قرآن آمده است: «والارض وضعها للانام» قرآن می‌گوید زمین را برای مردم قرار دادیم. این را به دو طریق می‌شود تفسیر کرد؛ یک وقت می‌گوییم این آیه در مقام بیانِ یک واقعیت تکوینی است، مثل این آیه که می‌فرماید: «وجعلنا الارض مهادا»؛ ما زمین را گهواره قرار دادیم. در اینجا خداوند جریان یک امر تکوینی را بیان می‌کند؛ یعنی می‌خواهد بگوید زمین را طوری خلق کردیم که مردم بتوانند از آن استفاده کنند. این آیه در مقام بیان یک حکم تشریعی نیست، ولی بعضی از همین آقایان قبل از انقلاب و بعد از انقلاب این آیه را چنین تفسیر می‌کردند که مالکیت زمین، اشتراکی است «والارض وضعها للانام»؛ یعنی زمین مال همه است، بنابراین، زمین اصلا مالکیت خصوصی ندارد. اینها برگرفته از افکاری بود که کمونیست‌ها داشتند، مارکس هم این حرف را می‌زد». (خاطرات آیت‌الله مهدوی‌کنی، چاپ مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صفحات ۳۱۸ و ۳۱۹) شرایط انقلاب و حتی چند سال اول پس از پیروزی اما به گونه‌ای نبوده که امکان اندیشیدن به این مسائل وجود داشته باشد اما با استناد به همین خاطره آیت‌الله مهدوی، اختلاف دیدگاه جدی از همان ابتدا میان آنان وجود داشته است. تعدادی از چهره‌های مبارز که بعدها، هسته اولیه مجمع روحانیون را تشکیل دادند، در دوران مبارزه از افراد شناخته‌شده به شمار می‌رفتند. سیدمحمود دعایی، از طلبه‌های نزدیک به بنیان‌گذار فقید انقلاب اسلامی بود که در ایام تبعید امام(ره) در نجف، یکی از رابط‌های ایشان با گروه‌های شیعه عراقی و حتی مبارزان مسلمان سایر کشورها به شمار می‌رفت. او در یکی از گفت‌وگوهای خود با نگارنده گفت که پس از پیروزی انقلاب به واسطه همین شناخت از فضای عراق، توسط مرحوم حاج‌سیداحمد خمینی از مأموریت رهبر انقلاب به وی برای پذیرش مسئولیت سفارت جمهوری اسلامی در بغداد، آگاه می‌شود: «مرحوم حاج‌احمدآقا به نقل از امام گفتند در دوران تبعید در نجف، شما رابط ما با طرف عراقی بودید و الان هم در شرایط پیروزی دوست دارم باز هم شما رابط ما باشید. این نشانه حسن‌نیت ماست و شما به دلیل آشنایی با مسئولان عراقی بهتر می‌توانید رابطه برقرار کنید. این انتخاب، انتخاب سمبلیک بوده و دارای رمز صمیمیت و دوستی برای تحکیم روابط به شمار می‌رود. اینجا احساس تکلیف کردم. در همین حال برای اینکه نمی‌خواستم از وزارت خارجه حقوق دریافت کنم، امام بزرگوارانه اجازه دریافت وجوهات شرعیه در عراق را به من دادند». دعایی البته پس از مدتی، به همکاری رسمی با مجمع روحانیون خاتمه داد. از دیگر چهره‌های شاخص مجمع پیش از انقلاب، حجه‌الاسلام علی‌اکبر محتشمی‌پور بود که در ایام تبعید به‌ویژه حضور امام در نوفل‌لوشاتو، کنار ایشان بوده و به‌واسطه فعالیت در لبنان و فلسطین، از شناخته‌شده‌ترین روحانیون مبارز، در خارج از ایران به شمار می‌رفت. مهدی کروبی، اسدالله کیان‌ارثی، برادران انصاری، صادق خلخالی، مرحوم آیت‌الله توسلی و... نیز جملگی پیش از انقلاب دارای سوابق مشخص مبارزاتی بوده و بارها احضار از سوی ساواک، زندان و تبعید را تجربه کرده بودند. آیت‌الله محمد موسوی‌خوئینی‌ها که از تأثیرگذارترین چهره‌های مجمع به‌شمار می‌رود نیز، پیش از انقلاب در هنگام تحصیل دروس حوزوی در قم، در کلاس درس حضرات آیات مصطفی اعتمادیان، جعفر سبحانی، حسینعلی منتظری، محمدباقر سلطانی‌طباطبایی و محمدتقی طباطبایی حضور داشت و پس از تبعید رهبر فقید انقلاب به نجف رفت، اما یک سال بعد از سوی دولت عراق اخراج شد و به قم بازگشت. اعتراض این روحانی مبارز به غالب‌شدن فضای غیرسیاسی در قم سبب شد تا وی به تهران آمده و کلاس‌های تفسیر قرآن در مسجد جوزستان نیاوران دایر کند که با استقبال جوانان روبه‌رو شد. در بین حاضران در این جلسات نام حبیب‌الله پیمان، محمد ملکی، محسن میردامادی، عباس عبدی، جواد روشن‌ضمیر، ناصر خالقی و بعضی از جوانان که بعدها حلقه اصلی دانشجویان پیرو خط امام را تشکیل دادند به چشم میخورد. آیت‌الله خوئینی‌ها هم در سال ۵۵ به‌خاطر پخش اعلامیه‌های امام و ارتباط با نیروهای مبارز دستگیر شده و به پانزده سال حبس محکوم شد ولی پس از ۱۰ ماه با آغاز فضای باز سیاسی در کشور به همراه بسیاری از زندانیان آزاد شد. ایشان پس از آزادی به پاریس رفت و تا پیروزی انقلاب در کنار امام ماند.

چالش‌های انتخابات مجلس دوم

پیروزی انقلاب اسلامی، سرآغاز فصلی تازه در فعالیت‌های سیاسی ایران به شمار می‌رود. وقایع سال‌های ۵۷ و ۵۸ و قرائت‌های مختلف از حدود فعالیت‌های سیاسی، اختلاف دیدگاه میان گروه‌های مخالف با رژیم پهلوی را بیشتر آشکار کرد و به تدریج، گروه‌های متمایل به دیدگاه‌های چپ، جبهه ملی و ملی- مذهبی کنار رفتند. به این ترتیب اختلاف نظرها به اردوگاه نیروهای مذهبی حامی انقلاب کشیده شد و در مباحث مجلس اول شورای اسلامی و همچنین اولین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری، خود را نشان داد. در این میان اعضای جامعه روحانیت مبارز همانند قبل از انقلاب معتقد بودند که تابلوی آنها قرار نیست عنوان یک «تشکیلات» را به خود بگیرد. تشکیل حزب جمهوری اسلامی نیز، سبب شد تا این حزب نوپا اما ساختارمند، نقش اصلی در جهت‌دهی به نیروهای حامی امام را ایفا کند و حتی تشکیلاتی نظیر«جمعیت مؤتلفه اسلامی» نیز به نوعی در آن ادغام شده بودند. چهار عضو از پنج عضو مؤسس حزب، شهیدان بهشتی و باهنر، حضرت آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای و آقای‌هاشمی‌رفسنجانی هم‌زمان، عضو جامعه روحانیت مبارز هم بودند. ۱۳ آبان ۵۸، سفارت ایالات‌متحده، توسط دانشجویان مسلمان پیرو خط امام تسخیر شده بود و نقش آیت‌الله محمد موسوی‌خوئینی به‌عنوان رابط میان رهبر انقلاب و دانشجویان، پررنگ بود. در نخستین دوره انتخابات مجلس پس از انقلاب که حدود چهار ماه پس از آن در ۲۴ اسفند سال ۵۸ برگزار شد، مردم در سراسر کشور به چهره‌هایی رأی دادند که نام بعضی از آنها بعدها در میان اعضای تشکیل‌دهنده مجمع روحانیون مبارز یا حداقل، روحانیون متمایل به این تشکل و جناح چپ خط امام(ره) دیده شد. مجید انصاری، اسدالله بیات، سیدمحمد خاتمی، مهدی کروبی، محسن رهامی، سیدمحمود دعایی، محمد شریعتی‌دهاقان، محمدعلی صدوقی، رسول منتجب‌نیا، اسدلله کیان‌ارثی، سیدمحمد موسوی‌بجنوردی، محمود موسوی‌خوئینی، عبدالواحد موسوی‌لاری، سیدهادی خامنه‌ای و هادی غفاری. در انتخابات «هیأت‌رئیسه دائم اجلاسیه اول - دوره اول» اکبر هاشمی‌رفسنجانی به ریاست مجلس اول رسید و آیت‌الله محمد موسوی‌خوئینی، نایب‌رئیس دوم شد. عمده مباحث مجلس اول، میان نیروهای حامی امام و گروه‌های نزدیک به جریان ملی- مذهبی ایجاد شد و در اعلام بی‌کفایتی سیاسی ابوالحسن بنی‌صدر به اوج خود رسید. ۳۱ خرداد ۱۳۶۰ مجلس شورای اسلامی، بعد از دو روز بحث و بررسی، به بی‌کفایتی سیاسی اولین رئیس‌جمهور ایران رأی داد. به طور طبیعی در چنین فضایی، اختلاف نظر میان چهره‌های روحانی حامی انقلاب، کمتر امکان ظهور و بروز داشت. انتخابات دومین دوره مجلس در شرایطی برگزار شد که مجلس اول، دو انتخابات ریاست‌جمهوری در دوم مرداد سال ۶۰ و دهم مهر سال ۶۰ را به خود دیده بود و ابتدا محمد علی رجایی، به پاستور رفته بود و پس از حادثه انفجار نخست‌وزیری، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، به‌عنوان سومین رئیس‌جمهور ایران برگزیده شده بود. جمعه ۲۶ فروردین ۱۳۶۳، انتخابات مجلس دوم در شرایطی برگزار شد که به‌تدریج، اختلاف‌نظرها نیز خود را نشان می‌داد؛ چه اینکه کنار رفتن رقبا، زمینه انشعاب در نیروهای پیرو خط امام را در آستانه انتخابات دومین دوره مجلس به‌وجود آورده بود. به هر حال با توجه به تجربه ائتلاف حزب جمهوری اسلامی و جامعه روحانیت مبارز در انتخابات مجلس اول و همچنین دیدگاه‌های اعضای مؤتلفه که در حزب جمهوری اسلامی و همسو با آن فعالیت می‌کردند، تکرار تجربه انتخابات مجلس اول محتمل بود اما بعضی اعضای حزب جمهوری در آستانه انتخابات درباره نحوه فعالیت انتخاباتی، با سایر اعضا هم‌نظر نبودند. عملکرد و نحوه اجرای سیاست‌های اقتصادی توسط نخست‌وزیر وقت، اختلافات جدی میان برخی نیروهای حزب جمهوری و جامعه روحانیت مبارز پدید آورده بود. اقتصاد بازار آزاد در بین برخی نیروهای حزب جمهوری اسلامی، جامعه روحانیت مبارز و جمعیت مؤتلفه هوادارانی داشت. اما دولت مهندس موسوی با توجه به شرایط کشور و جنگ و محدودشدن جدی درآمدهای ارزی کشور، کنترل اقتصاد، محدودکردن شرکت‌های خصوصی و انحصار تعاونی‌ها، لایحه تشدید مجازات گران‌فروشان، تعیین قیمت برای کالاها و اجبار کشاورزان برای فروش محصولات زراعی را دنبال می‌کرد که با ایرادهای شرعی جامعه روحانیت مواجه شد. این اختلافات علاوه بر دولت و مجلس، به درون حزب جمهوری و جامعه روحانیت مبارز هم کشیده شده بود. در آستانه انتخابات مجلس دوم، بیشتر اعضای جامعه روحانیت با ادامه فعالیت نخست‌وزیر موافق نبودند اما در میان آنها، چهره‌هایی چون دعایی، کروبی و جلالی خمینی، حامی نخست‌وزیر به‌شمار می‌رفتند. بااین‌حال، قراردادن نام مهدی کروبی و سیدمحمود دعایی در فهرست جامعه روحانیت مورد توافق قرار گرفت اما فخرالدین حجازی و سیدمحمد موسوی‌خوئینی‌ها از فهرست کنار گذاشته شدند. حتی به کروبی و دعایی پیشنهاد شد که از شهرستان‌های خود نامزد شوند. در پایان بعد از چانه‌زنی‌های فراوان نام مهدی کروبی در فهرست جامعه روحانیت جای گرفت و نام دعایی حذف شد. این مسئله نارضایتی جریان اقلیت جامعه روحانیت مبارز را که طرفدار دولت بود، برانگیخت و مهدی کروبی با ارسال نامه‌ای برای آیت‌الله مهدوی‌کنی، دبیرکل جامعه روحانیت نسبت به روند انتخاب نامزدهای پیشنهادی اعتراض و از ادامه فعالیت در این تشکل کناره‌گیری کرد، گرچه بعدها با میانجیگری هاشمی‌رفسنجانی در رأی‌گیری دوباره، نام سیدمحمود دعایی نیز در فهرست جامعه روحانیت مبارز گنجانده شد. آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی در خاطره‌نگاری روز هشتم فروردین همان سال یعنی ۱۲ روز مانده به انتخابات مجلس می‌نویسد: «با آقای خامنه‌ای، تلفنی صحبت کردم. معلوم شد، جلسه دیشب جامعه روحانیت مبارز که برای حذف بعضی از کاندیداهای نمایندگی مجلس- از قبیل آقایان [فخرالدین] حجازی و [سیدمحمود]دعایی- از فهرست، بنا بود تشکیل شود، رسمیت نیافته است؛ من هم به‌عنوان اعتراض شرکت نکرده بودم. آقای [حسن] روحانی از من خواست که در جلسه علمای تهران که برای توجیه آنها درخصوص انتخابات [دوره دوم مجلس شورای اسلامی] تشکیل می‌شود، شرکت و صحبت‌کنم که نپذیرفتم. به دفترم گفتم در برنامه مسافرت به قم، جلسه سخنرانی در جمع مردم و طلاب را هم‌در نظر بگیرند». رئیس وقت مجلس، در این خاطره خود از اعتراض به حذف دو نماینده مجلس اول سخن می‌گوید و مشخص است که در همان مقطع، کنارگذاشتن برخی چهره‌هایی که احتمالا با نظرات نفرات اصلی جامعه روحانیت مبارز همراه نبوده‌اند، کلید خورده است. سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی نیز که همسو با حزب جمهوری اسلامی در اولین دوره مجلس شرکت کرده بود، در آن مقطع دچار اختلافاتی شده بود و بعد از حضور آیت‌الله «راستی کاشانی» به‌عنوان نماینده امام‌خمینی، برخی اعضا از ادامه کار در سازمان، کناره‌گیری کردند. گروه باقیمانده از این پس مواضعی مشابه نظرات حزب جمهوری اسلامی و جامعه روحانیت مبارز اتخاذ می‌کرد. اما گروه‌های جناح موسوم به چپ اسلامی به‌ویژه برخی دانشجویان پیرو خط امام(ره) که در تسخیر سفارت آمریکا نقش داشتند در کنار دفتر تحکیم وحدت به توصیه‌های بزرگان وارد انتخابات شدند. در فهرست آنها نام‌هایی چون هاشمی‌رفسنجانی، مهدی کروبی، سیدمحمود دعایی، هادی غفاری، قربانعلی دری‌نجف‌آبادی، محمدعلی موحدی کرمانی، نجفقلی حبیبی، مصطفی معین، محسن میردامادی نجف‌آبادی، محمدابراهیم اصغرزاده، حسین مظفر، عاتقه صدیقی، گوهرالشریعه دستغیب، فخرالدین حجازی، حسین کمالی و عباس دوزدوزانی به چشم می‌خورد. اما اینکه چرا این تشکل‌های نزدیک به جریان چپ وارد عرصه شدند، به شایعه‌ای باز می‌گشت که یکی از روحانیون سرشناس هنگام سخنرانی در دانشگاه گفته بود دخالت در سیاست حق مجتهدان است و دانشجویان حق ندارند که در چنین اموری وارد شوند. امام که با گله دانشجویان پیرو خط امام مواجه شده بود در این‌باره موضع شدیدالحنی دارد: «از قراری که من شنیده‌ام در دانشگاه بعضی از اشخاص رفته و گفته‌اند که دخالت در انتخابات، دخالت در سیاست است و این حق مجتهدین است. دانشگاهیان بدانند همان‌طوری که یک مجتهدی در سرنوشت خودش باید دخالت کند یک دانشجوی جوان هم باید در سرنوشت خودش دخالت کند». به‌هرحال هفتم خردادماه همان سال اولین جلسه مجلس دوم، رسمیت یافت. اینکه انشعاب در جامعه روحانیت، به اختلافات پس از تشکیل مجلس دوم و رأی تمایل یا عدم تمایل آن مجلس به نخست‌وزیر (ماجرای موسوم به ۹۹ نفر) نسبت داده می‌شود، اختلافات پیش‌از انتخابات مجلس دوم را نادیده می‌گیرند.

از اختلاف تا انشعاب

اختلاف دیدگاه دولت و برخی نمایندگان مجلس و همچنین دامنه‌دارشدن کدورت‌هایی که در جریان انتخابات مجلس دوم در درون جامعه روحانیت مبارز خود را نشان داده بود، در سال‌های مجلس دوم به اشکال مختلف خود را نشان داد. انتخابات مجلس سوم قرار بود در فروردین ۱۳۶۷ برگزار شود. جامعه روحانیت مبارز تهران تدوین فهرست انتخاباتی را آغاز کرده بود، تبلیغات زودهنگام انتخاباتی به خود مجلس و نطق‌های پیش از دستور هم کشیده شد. صادق خلخالی از نمایندگان شاخص نزدیک به جناح چپ، ۲۲ دی‌ماه سال ۶۶ در نطق پیش از دستورش به انتقاد از جلسات انتخاباتی جامعه روحانیت پرداخت. علی‌اکبر ناطق‌نوری، عضو شاخص جامعه روحانیت مبارز، یک هفته بعد جواب خلخالی را از همان تریبون داد و برای اولین‌بار احتمال انشعاب را مطرح کرد: «اینکه گفته می‌شود جلسات پنهانی تشکیل می‌دهند، خلاف است. شاید مراد آقایان جلسه هیأت اجرائی باشد. اینکه گفته شده فهرستی تهیه شده قطعا خلاف است یا خلاف به عرض آقایان رسانده‌اند.

ادامه در صفحه ۷

وقوع «پدیده دوم خرداد ۷۶» باعث شد تا خط‌کشی‌ها و مرزبندی‌های جدی فکری و سیاسی میان بخش‌های مختلف جامعه خود را نشان دهد و فرصت «جدایی تشکیلاتی مجمع از جامعه»، با افزایش گزینه‌های انتخابی جامعه در میان تفکرات درون نظام، متجلی شود. چه اینکه حد فاصل سال‌های ۶۸ تا ۷۶، این نیروهای دانشگاهی و جوان‌تر جریان چپ اسلامی بودند که گونه‌ای از فرصت‌آفرینی و ظرفیت‌افزایی را برای کشور به ارمغان آوردند

آینه دیروز

۹ سال پیش در چنین روزی

اعتماد

- مذاکرات ایران و اروپا ادامه می‌یابد؛ برخی دیپلمات‌ها خبر از تمایل فرانسه و آلمان به ادامه مذاکره با ایران حتی در صورت عدم تعلیق غنی‌سازی داده‌اند
- طرح پلکانی‌شدن قیمت بنزین تقدیم مجلس می‌شود؛ صعود از نردبام اصلاح‌طلبان- سه سال پیش، مجلس هفتم برنامه دولت {اصلاحات} را در زمینه قیمت بنزین متوقف کرد
- مشاور رئیس‌جمهوری: ۲۷سال برخورد با بدحجابی نتیجه نداد- نگاه احمدی‌نژاد این است که بدحجاب یک آسیب‌دیده فرهنگی است و بنابراین عقلا نباید از بین برود، بلکه باید اصلاح شود
- [رئیس دولت اصلاحات]: دشمنی آمریکا با ایران به نفع جهان نیست- بوش: مایل هستم بشنوم خاتمی چه می‌گوید
- سخنگوی وزارت امور خارجه: در مسیر فعالیت‌های هسته‌ای ایران بن‌بستی نمی‌بینیم- حمیدرضا آصفی از سخنگویی وزارت امور خارجه خداحافظی کرد
- ۲۶ شهریور دادگاه روزنامه آفتاب یزد
- عبدالله رمضان‌زاده در دادسرای کارکنان دولت حاضر شد
- بانک جهانی اعلام کرد: کمتر از ۲۰درصد اقتصاد ایران غیررسمی است
- استقبال افروغ از سفر [رئیس دولت اصلاحات] به آمریکا: باید از این سفرها استقبال کنیم تا پیام خود را به گوش جهانیان برسانیم

جوان

- لاریجانی و سولانا درباره ادامه گفت‌وگوها به توافق رسیدند؛ هفت ساعت مذاکره «میلی‌متری» ولی مثبت
- با ارائه لایحه‌ای در نیمه اول مهر به مجلس؛ قیمت بنزین دوباره پلکانی افزایش می‌یابد
- احمدی‌نژاد در دیدار رئیس اتحادیه جهانی بین‌المجالس: منطق ایران در مسائل بین‌المللی، گفت‌وگو و مذاکره است
- نرخ تورم تا پایان مردادماه به ۱۰،۵درصد رسید
- کسب رتبه ۱۱۷ پاکی هوا در میان ۱۳۳ کشور؛ هوای ایران از ۱۱۶ کشور جهان آلوده‌تر است
- آخرین کنفرانس مطبوعاتی سخنگوی وزارت خارجه؛ آصفی رفت- سیدمحمدعلی حسینی سخنگو شد
- مخالفت دمشق و حزب‌الله با استقرار نظامیان اروپایی در مرزهای لبنان- سوریه

اعتماد ملی

- پس از هفت ساعت مذاکره هسته‌ای ابراز شد؛ لاریجانی و سولانا راضی از مذاکرات- بیستم فروردین «روز ملی فناوری هسته‌ای» نام‌گذاری شد
- بازگشت مجلس هفتم و دولت نهم به شیوه مجلس ششم و دولت هشتم؛ افزایش تدریجی قیمت بنزین مهرماه به مجلس می‌رود
- در جدول سرمایه‌گذاری جهانی اعلام شد؛ ایران روی سکوی ۱۱۹
- [رئیس دولت اصلاحات]: دشمنی آمریکا با ایران به نفع جهان نیست

جمهوری اسلامی

- رئیس‌جمهور در دیدار رئیس اتحادیه جهانی بین‌المجالس: آمریکا و انگلیس با ایجاد تفرقه بین کشورها به دنبال حفظ منافع نامشروع خود هستند
- لاریجانی و سولانا در پایان دور دوم مذاکرات خود در وین اعلام کردند؛ توافق ایران و اروپا بر سر ادامه مذاکرات اتمی
- دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس دستیابی اعراب به انرژی هسته‌ای را خواستار شد
- هشدار حزب‌الله به گروه‌های لبنانی وابسته به خارج
- برای نخستین بار عقاید شیعی در کتب درسی بحرین معرفی می‌شود
- سه میلیون بی‌خانمان در غرب اروپا زندگی می‌کنند
- طرح آمریکا برای فعال‌کردن سازمان‌های غیردولتی علیه جمهوری اسلامی ایران

اطلاعات

- حمایت جنبش عدم‌تعهد از حق هسته‌ای ایران- روسیه تهدید به وتو قطعنامه تحریم کرد- کوفی‌عنان: بهترین راه، مذاکره است- چین برخورد آمریکا را لجوجانه خواند
- ایجاد ۲۶هزار شغل در بنگاه‌های زودبازده- برای بازپرداخت وام برخی از طرح‌ها، تنفس یک‌ساله پیش‌بینی شده است
- گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس؛ روند افزایش نرخ رشد بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاه- نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان آموزش عالی، طی سال‌های ۷۵ تا ۸۰ به بیش از پنج برابر رسید
- رئیس‌جمهوری: حل ریشه‌ای مشکلات تنها راه ایجاد ثبات و آرامش در جهان است
- وزیری هامانه، وزیر نفت: سهمیه‌بندی بنزین در صورت عدم صدور مجوز واردات آغاز می‌شود- لایحه افزایش قیمت بنزین، نیمه اول مهرماه به مجلس ارائه می‌شود